

ILO:s konvention och rekommendation om arbetarskydd i lantbruket m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2003/04:56 ILO:s konvention och rekommendation om arbetarskydd i lantbruket m.m. Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ILO:s konvention (nr 184) om arbetarskydd i lantbruket.

I fråga om ILO-konventionen (nr 183) om skydd vid havandeskap och barnsbörd ansluter sig utskottet till regeringens bedömning att Sverige för närvarande inte bör tillträda konventionen.

I betänkandet informeras också om fem äldre ILO-konventioner som återkallas då de aldrig trätt i kraft på grund av att för få länder ratificerat dem.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Utskottets överväganden	5
Konvention (nr 184) och rekommendation (nr 192) om arbetarskydd i lantbruket	5
Konvention (nr 183) och rekommendation (nr 191) om skydd vid havandeskap och barnsbörd.....	6
Återkallandet av fem ILO-konventioner.....	8
Bilaga	
Det behandlade förslaget	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen godkänner ILO:s konvention (nr 184) om arbetarskydd i lantbruket. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:56 i den delen. Propositionen i övriga delar läggs till handlingarna.

Stockholm den 2 mars 2004

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Margareta Andersson (c), Laila Bjurling (s), Anders G Högmark (m), Christer Skoog (s), Camilla Sköld Jansson (v), Patrik Norinder (m), Lars Lilja (s), Tina Acketoft (fp), Berit Högman (s), Henrik Westman (m), Britta Lejon (s), Ulf Holm (mp), Luciano Astudillo (s), Mauricio Rojas (fp), Annelie Enochson (kd) och Mariam Osman Sherifay (s).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2003/04:56 där regeringen föreslår att riksdagen ska godkänna ILO:s konvention (nr 184) om arbetarskydd i lantbruket. I propositionen lämnar regeringen även en redogörelse för ILO:s rekommendation (nr 192) i samma ämne.

I propositionen lämnar regeringen också en redogörelse för ILO:s konvention (nr 183) och rekommendation (nr 191) om skydd vid havandeskap och barnsbörd. Regeringen anser i propositionen att Sverige för närvarande inte bör tillträda konventionen.

I propositionen informerar regeringen även om återkallandet av fem ILO-konventioner.

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Utskottets överväganden

Konvention (nr 184) och rekommendation (nr 192) om arbetarskydd i lantbruket

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar regeringens uppfattning i fråga om ratificering och föreslår att riksdagen godkänner konventionen.

Bakgrund

ILO har tidigare antagit ett antal konventioner och rekommendationer med direkt eller indirekt relevans för arbetarskyddet inom lantbruket. Sverige har ratificerat de konventioner som varit tillämpliga på svenska förhållanden.

De tidigare instrumenten har dock inte ansetts tillräckliga för lantbrukets behov. I Internationella arbetsbyråns underlagsrapport till förstaårsbehandlingen av den aktuella konventionen vid Internationella arbetskonferensen år 2000 uppges hälften av världens arbetskraft, ca 1,3 miljarder människor, vara sysselsatta inom jordbrukssektorn. I industriländerna är andelen sysselsatta inom lantbruket mindre än 10 %, medan motsvarande andel är närmare 60 % i utvecklingsländerna. Vid sidan av gruvarbete och bygg- och anläggningsarbete räknas lantbruket till de tre mest riskfyllda näringsgrenarna. En ökad användning av maskiner, bekämpningsmedel och andra kemiska produkter medför allvarliga risker. I många länder är skyddet för dem som arbetar inom lantbruket bristfälligt och antalet dödsolyckor dubbelt så stort som genomsnittet för övriga branscher.

Konventionen och tillhörande rekommendation antogs vid den Internationella arbetskonferensen 2001.

Propositionen

Den operativa delen av konventionen innehåller fyra delar. Del I gäller tillämpningsområdet som innefattar såväl jordbruks- som skogsbruksverksamheter och därtill hörande verksamhetsgrenar. Del II innehåller allmänna bestämmelser som förutsätter ett nationellt åtgärdsprogram för arbetarskydd inom lantbruket. Del III innehåller bestämmelser om förebyggande åtgärder och skyddsåtgärder som arbetsgivaren ska vidta för att säkerställa arbetstagarens hälsa och säkerhet. Del IV innehåller bestämmelser om arbetstagarkategorier som det anses vara särskilt viktigt att skydda.

Rekommendationen preciserar och kompletterar bestämmelserna i konventionen, med bl.a. bestämmelser om att det skydd konventionen föreskriver bör utvidgas till att även omfatta egenföretagare inom lantbruket.

För svenskt vidkommande uppfylls konventionens krav enligt propositionen av bestämmelser i arbetsmiljölagen (1977:1160), arbetsmiljöförordningen (1977:1166), Arbetsmiljöverkets föreskrifter, arbetstidslagen (1982:673) och lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.

Enligt regeringen är konventionen och kompletterande rekommendation tillsammans med konvention (nr 129) om yrkesinspektion inom jordbruket viktiga instrument i det pågående internationella arbetet för att främja arbetarskyddet inom lantbruket. I linje med ILO-kommittén och remissinstanserna gör regeringen bedömningen att Sverige kan och bör ratificera konventionen. Rekommendationen föranleder enligt regeringens mening ingen ytterligare åtgärd.

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som kan konstatera att ingen motion väckts med anledning av propositionen, delar regeringens uppfattning i fråga om ratificering och föreslår att riksdagen godkänner konventionen.

Konvention (nr 183) och rekommendation (nr 191) om skydd vid havandeskap och barnsbörd

Utskottets förslag i korthet

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att Sverige för närvarande inte bör tillträda konventionen och föreslår att propositionen i denna del läggs till handlingarna.

Bakgrund

Den aktuella konventionen har föregåtts av två tidigare ILO-konventioner i frågan: 1919 års konvention, vilken ratificerades av 57 länder, och 1952 års konvention, ratificerad av 40 länder. De tidigare konventionerna har varit vägledande för många regeringar vid utarbetandet av lagstiftning på området. I fler än 120 länder finns lagbestämmelser om betald moderskapsledighet, vårdförmåner och anställningsskydd. Inget av de nordiska länderna har dock ratificerat de tidigare konventionerna. Ett skäl som anges i propositionen är att konventionerna ställt ovillkorliga och detaljerade krav på tillämpningen av skyddet vid havandeskap och barnsbörd. I proposition 1953:73 angavs som hinder för att Sverige skulle ratificera 1952 års konvention bl.a. föreskrifterna angående obligatorisk ledighetsperiod om sex veckor efter nedkomsten samt vad som gällde ersättningsregler, hälso- och sjukvårdsförmåner under ledig-

heten och ledighet för amning. Den nya konventionen reviderar 1952 års konvention och antogs av Internationella arbetskonferensen år 2000.

Propositionen

Regeringen anger liknande skäl för att inte ratificera den nu aktuella konventionen som vid bedömningen av 1952 års konvention. Ett av skälen som anges i propositionen är oklarheter om vilka sysselsatta som omfattas av konventionens begrepp ”atypiska former av beroende verksamhet”. Tillämpningsområdet för den svenska arbetsrätten bestäms av arbetstagarbegreppet.

Ett annat skäl är konventionens ovillkorliga krav på sex veckors obligatorisk mammaledighet efter nedkomsten. Regeringen anser att obligatorisk föräldraledighet är främmande för svensk rätt. Propositionen hänvisar till att det svenska systemet bygger på båda föräldrarnas rätt att vara lediga för vård av barn, även om två veckors obligatorisk mammaledighet infördes i Sverige år 2000 till följd av ett EG-direktiv.

Ett tredje skäl handlar om kontanta förmåner till följd av mammaledighet. Konventionen anger två metoder för att fastställa dessa förmåner, dels en inkomstrelaterad metod, dels andra metoder såsom ett fast ersättningsbelopp. Då den inkomstrelaterade metoden används får inte förmånsbeloppet understiga två tredjedelar av individens tidigare inkomst eller den del av inkomsten som är ersättningsgrundande. Då andra metoder tillämpas får ersättningsbeloppet inte understiga det genomsnittliga belopp som skulle bli resultatet av att den inkomstrelaterade metoden används. I Sverige erhåller de föräldrar som varken har sjukpenninggrundande inkomst eller uppfyller det särskilda kvalificeringsvillkoret inom föräldraförsäkringen som lägst 180 kr per dag. Det är därför tveksamt om svensk rätt uppfyller konventionens krav i detta avseende.

Regeringen anger dessutom konventionens krav på en uttrycklig regel om förbud mot graviditetstest eller intyg om sådant test när en kvinna söker anställning som ett ytterligare hinder för ratifikation. Svensk rätt innehåller ingen uttrycklig sådan regel, men ett krav mot en enskild om graviditetstest eller intyg skulle kunna anses strida mot god sed på arbetsmarknaden eller utgöra diskriminering.

Det femte och sista skälet avser en regel om att amningspauser ska betraktas som arbetstid och ersättas som sådan, ett krav som svensk rätt inte uppfyller.

Den svenska ILO-kommittén har ansett att det på fyra av de fem punkterna finns anledning för regeringen att ta kontakt med Internationella arbetsbyrån för ett klarläggande om svenska förhållanden tillmötesgår konventionens krav. Angående kravet på sex veckors obligatorisk mammaledighet har kommittén pekat på möjligheten att genom en överenskommelse mellan staten och arbetsmarknadens parter tillgodose konventionen. Regeringen delar kommitténs uppfattning och begärde i september 2003 ett klargörande på de aktuella punkterna från Internationella arbetsbyrån. I avvaktan på Arbetsbyråns tolkningsbesked finner regeringen att Sverige inte bör ratificera konventionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inhämtat att det brukar dröja ungefär ett år innan ett svar erhålls från Arbetsbyrån efter det att en förfrågan har inkommit.

Utskottet, som konstaterar att det inte väckts någon motion med anledning av propositionen, ansluter sig till regeringens bedömning och föreslår att propositionen i denna del läggs till handlingarna.

Återkallandet av fem ILO-konventioner

I propositionen informerar regeringen även om att Internationella arbetskonferensen år 2000 beslöt att återkalla fem ILO-konventioner. Samtliga dessa konventioner antogs på 1930-talet. De återkallas då de aldrig trätt i kraft på grund av att för få länder ratificerat dem. De aktuella konventionerna är:

- konvention (nr 31) om begränsning av arbetstiden i kolgruvor,
- konvention (nr 46) om begränsning av arbetstiden i kolgruvor (reviderad),
- konvention (nr 51) om förkortning av arbetstiden vid offentliga arbeten,
- konvention (nr 61) om förkortning av arbetstiden inom textilindustrin,
- konvention (nr 66) om migrerande arbetares rekrytering, arbetsförmedling och arbetsvillkor.

BILAGA

Det behandlade förslaget

Propositionen

2003/04:56

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner ILO:s konvention (nr 184) om arbetarskydd i lantbruket.